

A Közös Agrárpolitika (KAP) erdészeti programjai erdeink állapotának javítását, területük bővítését, emellett a fenntartásukat végző vállalkozások versenyképességét hivatottak szolgálni. E programok előkészítését, a hamarosan megnyíló támogatási lehetőségek részleteinek alakulását nagy szakmai érdeklődés kíséri. Legutóbb a 2022. decemberi lapszámban írtunk részletesen erről. A MEGOSZ, mint a programokban kiemelten érintett szektort képviselő szervezet, az Agrárminisztérium egyik stratégiai partnereként fogalmazta meg álláspontját az előkészítés jelenlegi fázisában. Előterjesztett és az Erdészeti Lapok számára is összefoglalt gondolataikat most, az AM válaszaival együtt közöljük.

Közös Agrárpolitika (KAP) az erdőben

Az erdőgazdálkodást meghatározó, következő öt év

Már a Vidékfejlesztési Program utolsó évében megkezdődött az új tervezési időszak előkészítése. 2019 decemberében összeültek az erdőben is otthonosan mozgó civil szervezetek, és az Agrárminisztérium irányításával igyekeztek kidolgozni az újabb hét év programjainak főbb vonalait. Már ekkor sejtettük, hogy az új program sok változást hoz a VP-hez képest, az viszont már bizonyos volt, hogy késni fog a közösségi költségvetés elfogadásának csúszása miatt.

A MEGOSZ megbeszélések és elemzések sora után készített és átadott a partnereknek egy ajánlást, ami felvázolta a magánerdő főbb kérdéseit a támogatások rendszerében. A terjedelem korlátokat szab a teljes anyag megjelenítéséhez, ezért csak címszavakban, a következő lényeges elemeket kértük megjeleníteni a tervezés során: *Az erdő kezelésének fenntartásának támogatási célként történő elismertetése, Az erdő ökoszisztéma-szolgáltatásainak beárazása, megjelenítése az erdészeti jogcímelekben, Változó klíma és a talajvíz süllyedése miatt legyengülő erdők fenntartásának támogatása, Az erdőtelepítések támogatásának megtartása, Erdőnevelés, kézimunka-igényes erdőfenntartás, és erdő környezetvédelmi célok kibővítése, Elavult környezetszennyező géppark lecserélésének elősegítése, telephelyfejlesztés, Lassan növekvő keménylombos fajok esetében a hosszú bevételhiányos időszak (35–40 év) kiegyenlítése, támogatása.*

Időközben megjelent az ágazati célok megfogalmazása: „több erdő, jobb erdő, hatékonyabb vállalkozás” mint a „KAP”, a Közös Agrárpolitika fő célkitűzése. A 2020-as év a korábbi szabályokkal megnyitott erdészeti jogcímelek segítségével és a pandémia visszafogottságával telt el. Időközben a lehetőségekhez igazodva javaslatokat igyekeztünk tenni a szakmai vezetésnek és végül egy tárgyalássorozat eredményeként 2021 elején egy beadványt fogalmaztunk meg és juttattunk el, amiben kértük az agrárminisztert, hogy tegyen lépéseket az erdők fenntartásának támogatására, lehetővé téve ezzel a nélkülözhetetlen ökológiai szolgáltatások hosszú távú megőrzését.

Ennek megfelelően javasoltuk az *Erdőfenntartás és ökológiai szolgáltatás* támogatásának bevezetését, amit minden erdőgazdálkodó igényelhetne szektortól függetlenül. A javasolt támogatás mértéke: 100 euró/ha/év minden igazoltan erdőgazdálkodással érintett területre. Indoklásként előadtuk, hogy *„az ország természetes állapotát a természetes vegetációval fedett területek határozzák meg. Legnagyobb kiterjedésű természetes, vagy ahhoz közel álló vegetációforma az erdő, ami képes befolyásolni a klímát, ezzel a változást lassítja és kompenzálja a hatásait. Szén-dioxidot köt meg miközben könnyen felhasználható, tervezhető mennyiségű, folyamatosan megújítható alapanyagot, energiahordozót biztosít. Oxi-*

gént termel, páratartalmat biztosít, levegőt szűr, talajt véd, táperőt pótol vissza, és fenntartja a legnagyobb faji sokféleséget biztosító életközösséget. A teljes társadalom számára ökoszisztéma-szolgáltatásokat biztosít, ezzel fenntartja az ország komfortját, élhetőségét. Fenntartása minden állampolgár érdeke, javait minden állampolgár élvezi, viszont a költségeit jelenleg kizárólag az erdőgazdálkodók viselik. A társadalmi elvárások érdekében az erdőgazdálkodást szigorú törvényi előírások szabályozzák, amelyek az erdőgazdálkodók számára számos korlátozást tartalmaznak, melyeknek jelenleg nincs anyagi kompenzációja. Ezért a mezőgazdasági területalapú támogatások mintájára szükséges bevezetni a tulajdonlás formájától függetlenül járó erdőfenntartás és ökológiai szolgáltatás egység alapú (terület, növedék, szén-dioxid-lekötés alapján számított) támogatást.”

Korrekt fogadtatás és biztatás után a kezdeményezés a 2027-től induló támogatási ciklus céljává szelődött, és kimaradt a programból. Időközben a 27 országban több mint tízmillió tagot képviselő CEPP az Európai Magán Erdőgazdálkodók Szövetsége, aminek a MEGOSZ tagja, tárgyalásokat kezdeményezett és folytat az Európai Bizottsággal, és az egyik fő kérdés az erdők ökoszisztéma-szolgáltatásainak fontossága, klímamegőrző szerepe és ennek pontos közgazdasági megfogalmazása, beárazása.

A tárgyalások során befogadták javaslatunkat. A MEGOSZ kérte, hogy az erdők fenntartó gazdálkodók számára kezdeményezzenek egy a mezőgazdasági, illetve élelmiszer-el látó rendszeren kívüli támogatási forma kidolgozását, aminek az alapja az erdők ökoszisztéma-szolgáltatásainak hosszú távú biztosítása a lakosság számára. Ez egyezik a CEPP álláspontjával és megkezdték a közgazdasági elemzéseket és pénzügyi részletek kidolgozását.

Újabb próbálkozásként a „Nyilvántartásban szereplő erdőgazdálkodó erdőfenntartási támogatásának bevezetése” című

támogatási lehetőséget kívántuk elfogadtatni egy beadványban. Az indoklásban kiemeltük, hogy az ország legnagyobb kiterjedésű természetes, vagy ahhoz közel álló vegetációja az erdő, aminek klímamegőrző hatása bizonyított. Képes a kedvezőtlen változásokat lassítani és kompenzálni a hatásait. Az erdőnek a társadalom számára fontos közjóléti, klímamegőrző funkcióin felül a vidék lakosság megtartásában is nagy szerepe lehet. Az erdő fenntartásához szükséges munkaerő éppúgy helyben van, mint a termelési lehetőség és a felhasználás. Ugyanakkor kialakulhat egy saját energiabázisra épülő, új típusú energia- és munkahelybiztonság. A megbízási szerződések kivezetése miatt a korábbi 195 ezer hektár kezeletlen erdőterület több mint háromszázezer hektárra emelkedett. A támogatás erdőgazdálkodói bejelentkezéshez köthető, emiatt a támogatás bevezetése az európai átlagos szintre csökkenthetné a kezeletlen erdőterület nagyságát.

Időközben az Európai Bizottság 2022. november 7-én elfogadta Magyarország Közös Agrárpolitikához (KAP) kapcsolódó Stratégiai Tervét. Az erdőgazdálkodási ágazat 310 milliárd forint támogatási összege közel háromszorosa a Vidékfejlesztési Program előző hétéves támogatási ciklusban rendelkezésre állt összegének, ráadásul ez az összeg 5 évre szól. Meg kell jegyezni, hogy a Stratégiai Terv a támogatási irányokat, keretet határozza meg amiben jelentős mozgástér biztosítható. A részletes kidolgozás most kezdődik, amit a pályázati felhívások fogalmaznak meg.

Fontos, hogy az új uniós szabályozás semmilyen kikötést nem tartalmaz az állami vagy magántulajdonú erdőkre. A támogatásokat magán-, illetve állami erdőgazdálkodók is igényelhetik. *A KAP Stratégiai Terv a szektorsemlegesség jegyében készült.* Az erdőkkel szemben támasztott közérdekű célok is minden erdőben egyformán fennállnak, akkor a célok megvalósítását elősegítő támogatások terén sem indokolt különbséget tenni állami, közösségi és magánerdők, illetve erdőgazdálkodók között.

Rendkívüli siker, hogy az erdészeti ágazat jelentősen meg tudta emelni a támogatási lehetőségeit, és ezzel a magyar erdőgazdálkodás előtt új lehetőségek tárulhatnak fel. Különösen fontos ez a klímaváltozással terhelt környezetünkben, amikor az erdők klímamegőrző szerepe felértékelődik. Az erdészeti ágazat sikertörténete az újonnan létesült több mint kettőszázezer hektár erdő, és az erdők fenntartásából következő, az erdők által mindenki számára nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatásokban rejlik.

A februárban tartott tájékoztatón többek között elhangzott, hogy a KAP Stratégiai Tervvel kapcsolatban a MEGOSZ terjessze elő a javaslatát. Elkészült a javaslat, és a terjedelmére tekintettel kivonatosan a lényeges kérdéseket kiemelve az alábbiakban foglaljuk össze.

Erdőtelepítési beruházások ápolása és jövedelempótló támogatása

A KAP Stratégiai Terv a 953. oldalon megfogalmazza az intézkedés célját: „Cél: *A rendkívül költséges és hosszú megtérülési idejű erdőtelepítéssel történő földhasználat váltás csak akkor válik vonzóvá a földhasználók számára, ha a befejezettség eléréséig az ápolási munkák is támogatásra, továbbá a kieső mezőgazdasági jövedelem is kompenzációra kerül.*”

A KAP tervben az ápolási idővel megegyező támogatás szerepel. Ez jelentős visszalépés lenne, eddig ugyanis nem az ápolási időszakra járt a kieső jövedelem pótlására a támogatás, hanem az összes célállománytípus csoport esetében egységesen 12 évre. Álláspontunk szerint közgazdaságilag

indokolatlan, hogy a jövedelempótló támogatás időtartamát az ápolási időhöz (ezen keresztül pedig a célállománytípus-hoz) kötnék. A kieső jövedelem ugyanis mindenfajta célállománytípusú erdőtelepítés esetében „kiesik”, és 12 éven belül egyik állománytípus sem hoz még bevételt (még a nemesnyárasok is „mínuszosak” ezen időtartamon belül), tehát a gazdálkodó, erdőtelepítés esetén elesik az éves jövedelmétől, a megélhetésétől. Ezt lenne hivatott részben pótolni a jövedelempótló támogatás.

Javasoljuk a jövedelempótló támogatást tölgy-bükk és egyéb keménylombos állományok esetén 20 évben, míg a többi célállomány-típus esetében egységesen 12 évben meghatározni.

Az intézkedést 2023-ban és 2024-ben is javasoljuk megnyitni a folyamatosság és az eddigi sikerek és eredmények fenntartása, a korábbi fejlesztések eredményeinek megtartása érdekében. Ezzel elkerülhető lenne a korábbi fejlesztések elhalása, kihasználatlansága és a csemetetermelők, erdőtelepítő vállalkozók, szakirányítók jelentős körének várható ellehetetlenülése is. A javasolt módosítások forrásigényét az erdőterületekre nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések rovaton megjelenő megtakarításból is lehet fedezni.

Erdőterületekre nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések

Javasoljuk a természetességi kategóriát kivenni a jogosultsági kritériumok közül, mert ha valamely a-d természetességi kategórián kívüli erdő (kultúrerdő, faültetvény) NATURA 2000 hálózat részeként nem kijelölt, de a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján védett vagy fokozottan védett erdőrésztként jelöltek az erre hivatott szakemberek, akkor ott bizonyára valamely nagyon értékes és védendő élőhely található, aminek a kötelező fenntartása ugyanúgy többletköltséget okoz a gazdálkodónak, mint az a-d kategóriában lévőkben, tehát ezek esetében is el kell ismerni ezeket a költségeket. A jogosultsági kritérium megszűnése akkor lenne indokolt, ha a Natura 2000 korlátozás is megszűnne ezeken a területeken.

A capping (felső korlát) bevezetése mindenképpen szükséges oly módon, hogy a capping gazdálkodónként 500 000 euró/év összegről a javasolt 100 000 euró/év (maximum 200 000 euró/év) összegre kerüljön mérséklésre. A keletkező megtakarítás adhatna fedezetet az erdőtelepítések támogatásánál javasolt emelt időtartamú jövedelempótló támogatásra, továbbá a forprofit és nonprofit jogcímeiben megjelenő erdőgazdálkodást segítő beruházások támogatására (pl. fiatal erdők ápolása). Ezzel a megoldással lehetőség nyílik az erdő kezelésének, fenntartásának támogatására.

Erdő-környezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások

Üdvözljük a megjelenő jogcím tartalmát és javasoljuk a tiszta mellett a nyiladék és az erdészeti út visszaállításának és fenntartásának támogathatóságát is. Javasoljuk a 6. célprogramnál az „*emelve történő közelítést*”, vagy vonzolás nélküli közelítést is szerepeltetni.

Versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló beruházások (forprofit)

A jogcím tartalmával egyetértünk, és javasoljuk az egy támogatási évben egyazon vállalkozás esetében a maximális támogatási összegre felső korlát bevezetését, a korábbi támogatási időszakhoz hasonlóan 500 000 euró/vállalkozás/év mértékben. A nagyobb beruházások mellett szükséges az át-

lagos méretű erdőgazdálkodók, erdészeti szolgáltatók technológiai színvonalának emelése. Ha valamely pályázó „nagyprojektben” gondolkodik, azt még így is meg tudja valósítani több éven keresztül történő pályázatokkal, és folyamatosan erősödhet az erdészeti szolgáltató rendszer is. Javasoljuk, hogy a maximum támogatási összeg 1 500 000 euró legyen a teljes támogatási ciklusra vonatkoztatva egyazon vállalkozás esetében.

Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (nonprofit)

A tartalommal egyetértünk, és javasoljuk „kiegészítő elem”-ként 1600 euró/ha többlet támogatási összeg biztosítását a tuskózásra, vagy a tuskók felszín alá marására. A tervezet nem tesz különbséget a tuskózásos és a tuskózás nélküli szerkezetátalakítás esetében, holott óriási a költségek közötti különbség. Több célállomány esetében a szerkezetátalakítás bizonyos termőhelyeken csak tuskózással és mélyforgatással oldható meg biztonságosan. A Soproni Egyetem Erdészeti Tudományos Intézet, mint az AM-től független szakértői szervezet által elkészített, külön csatolt, „KAP Stratégiai Terv Magyarország 2023–2027 egyes támogatási egységköltéségei részletes kalkulációja” című dokumentumban is megtalálható, hogy a szokásostól eltérő talaj-előkészítés (tuskózás, talajforgatás és gyökérfesülés stb.) költségének támogatására 1600 euró/ha az elfogadható mérték. (KAP Stratégiai Terv 949. oldal).

Erdőtűzek megelőzésének és kockázatcsökkentésének együttműködés alapú támogatása

Javasoljuk megfelelni mind a minimum, mind a maximum összeghatárokat, továbbá javasoljuk a konzorciumi taglétszám minimumának 2 főre történő csökkentését. A változtatás sokkal jobb térbeli elhelyezkedésre nyújtana lehetőséget az országban.

Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistélepüléseken

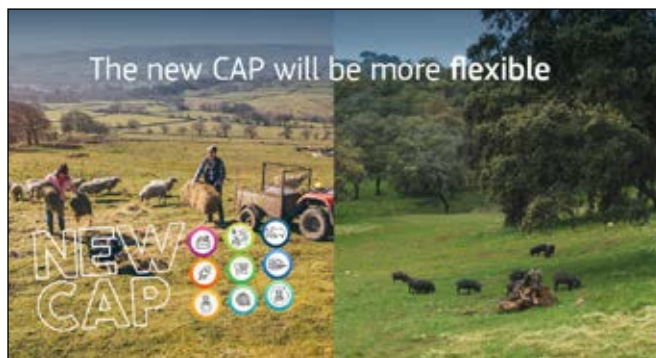
Javasoljuk a jogcímet elérhetővé tenni az erdőgazdálkodó vidéki vállalkozások számára is, mint ahogyan a nem erdőgazdasági vállalkozások is tudnak élni az erdészeti pályázatok által kínált lehetőségekkel, amennyiben a feltételeknek megfelelnek.

Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával

A jogcímet szeretnénk elérhetővé tenni az erdőgazdálkodó vidéki fiatal vállalkozók számára is. Az agráriumban a termelésbiztonság és a diverzifikáció okán sok gazdálkodó vegyes profillal működik, van egy mezőgazdasági ágazata és egy kiegészítő erdőgazdasági ágazata is, vagy fordítva. Az intézkedés céljai tartalmazzák célterületként az erdőgazdálkodást is. Az erdőgazdálkodás esetében viszont a gazdaság volumenmérésére jogosultsági kritériumként az árbevételt lehet alapul venni. Az erdőgazdálkodás sajátosságai miatt az árbevétel szélsőségesen mozog. Egyes esetekben évekig alig van, vagy egyáltalán nincs is árbevétel – nem történik fakitermelés a gazdaságban –, költség viszont van, majd egy-egy évben kiemelkedően nagy árbevétel jelentkezik véghasználat esetében.

Generációs megújulás, gazdaságátadási együttműködés

Az intézkedést célszerű kinyitni a gazdaságukat átadni kívánó erdőgazdálkodók előtt is. Fentiek érdekében a szöveg-

ben „mezőgazdaság” helyett „mező- és erdőgazdaság” kifejezést kell alkalmazni. A gazdaság méretének jellemzését a STÉ mellett szükséges az azzal megegyező volumenű árbevétel elismerésével is lehetővé tenni.

Minőségbiztosítási és irányítási rendszerekhez történő csatlakozás támogatása

Javasoljuk, hogy a pályázat benyújtását megelőző 3 év átlagában a 100 millió Ft nettó árbevételt el nem érő vállalkozások esetében a közvetlen költségek támogatási intenzitása 100% legyen.

Erdőgazdálkodók esetében kiemelt jelentőségű a PEFC és az FSC minőségbiztosítási rendszerekhez történő csatlakozás támogatása. Az intézkedésnek elő kell segítenie, hogy lehetőleg minél több erdőgazdálkodó be tudja vezetni ezeket a rendszereket, mert ez a jövőjüket, értékesítési lehetőségeiket, exporttevékenységüket meghatározó módon befolyásolja. A magánerdő-gazdálkodók csak 100%-os támogatási intenzitás esetén fognak csatlakozni e rendszerekhez, mert esetükben a piaci folyamatok nem tudják kikényszeríteni a csatlakozást. Még a 100%-ot elérő intenzitás esetén is egy magánerdő-gazdaságra óriási terhet jelent a csatlakozás személyi feltételeinek megteremtése, képzése, valamint a bevezetéssel járó adminisztrációs és egyéb feladat, valamint a fenntartás állandósulása, a további években rendre jelentkező többletköltsége.

Összegezve indokolt az állami, és nem állami erdők és erdőgazdálkodók helyzetét megvizsgálni, és ha eltérés tapasztalható, akkor törekedni kell a kiegyenlítésre.

Az állami erdőkben kiegyensúlyozott, szakmailag magas szintű erdőgazdálkodás folyik és kimutathatóan jobb állományviszonyok kezelését végzik, míg a magánerdő-tulajdonosok, gazdálkodók legtöbb esetben a kevésbé jövedelmező erdőterületeket kezelnek. A magántulajdonú erdőterület mintegy negyven százalékán nincs bejelentett erdőgazdálkodó, így itt a szakszerű erdőgazdálkodás nem valósulhat meg, és ezen területekre támogatás sem vehető igénybe. A magánerdő-gazdálkodók üzemmérete nagyságrenddel kisebb, kevésbé ad lehetőséget a kiegyenlített gazdálkodásra, és emiatt a versenyképességük jelentősen elmarad az állami szektor lehetőségeihez viszonyítva.

Rendkívül nagy szükség van a bölcs tervezésre, hogy a szektorsemleges tervezés és megvalósítás a magyar erdők fenntartását hosszú távon képes legyen szolgálni, és mindkét szektor megerősödve egymást tisztelve tudjon a magyar erdők érdekében dolgozni.

A MEGOSZ Elnöksége

Illusztrációk: Getty Images, twimg.com